

Idea a „nahodilé“ (kontingence)

Ideje u Platóna jsou chápány jako jakési pravzory či spíše „formy“, díky kterým jednotlivé věci (skutečnosti) mohou být nějaký tvar. Ale my dnes víme (ostatně ze zkušenosti to museli lidé vědět odedávna), že reálné věci se – podle svého „druhu“ nebo „rodu“ – sobě podobají, ale ve skutečnosti nikdy nejsou docela stejné, natož totožné. Mnohost věcí může být tedy jakoby tříděna do jednotlivých rodů a druhů (a podobných „tříd“), ale na rozdílnost a tím jedinečnost každé „pravé“ skutečnosti nikdy nesmíme zapomínat, protože může někdy a za jistých okolností hrát významnou úlohu. Není tedy od věci se tázat, jaký je vztah „ideje“ k rozdílnostem mezi skutečnostmi téže třídy. U Platóna jsou takové rozdílnosti chápány jako nepřesnosti a tedy nedostatek přesného napodobení. Jakmile však v dějinách došlo k objevu vývoje, ukázalo se (nebo se zatím jen mohlo ukázat), že právě ty nepřesnosti mohou být důležitým „faktorem“. Pochopitelně to Darwin a ostatní evolucionisté hned nerozpoznali, takže „omyly“ v prepisu DNA a RNA byly interpretovány pouze jako nahodilé nepřesnosti, a tudíž necílené, nezáměrné, netolické chyby, a funkce pozitivního vývojového tlaku byla připisována pouze změnám prostředí (a ty byly vykládány kauzálně, zajisté s přehlížením nebo spíš domýšlením a vymýšlením detailů). Tím byla jakákoli myšlenka ideje nebo idejí předem vyloučena z možného diskurzu. Ale jak tedy by bylo možné to, o čem mluví či píše Patočka, že „zkušenost svobody, tj. zkušenost distance vůči reálným věcem“, je pro filosofii „tím, co ji zachraňuje od možného rozptýlení v znalostech konečných, předmětných, jednotlivých, co jí dává a zaručuje autonomii“? Což by nebylo důsledné tuto autonomii, byť v menší míře, připustit i mimo hranice filosofie, dokonce u živých bytostí nižší úrovně, u všech živých bytostí? (A co ta u všech pravých jsoucnu-událostí?) A jaký by to potom mělo důsledek pro pojetí vztahu ideje (či spíše idejí?) ke všemu novému, které nutně musí vznikat, startovat jako jednotlivost? Musí být vše „nové“ také „kontingentní“, „nahodilé“? Jaká je alternativa, když „nové“ nemůže být „způsobeno“ něčím již jsoucím?

(Písek, 140923-2.)